

Joachim Siöcrona

## *Spinozas intuitiva vetande*

För Spinoza fanns det ett tredje slags kunskap som han kallade "intuition" eller "intuitivt vetande", utöver föreställning (det första slaget) och rationell kunskap (det andra slaget). Vad menade han med intuition?

Vi människor är för Spinoza mer eller mindre positivt verkliga beroende på om vi tänker klart eller är förvirrade. Ju klarare vi är inom bords desto mer förstår vi och desto aktivare är vi när dåliga affekter, motsatta vår positiva natur, överfaller oss.

Vad är det nu att förstå något intuitivt? Det är att tidlöst tänka tingens natur, tänka tidlöst, inte tänka efter i tiden. Det senare genererar föreställningar som kan vara falska. Den intuitiva tanken däremot är alltid sann. Den känner tingen som de är, kretsar inte omkring tingen, sätter inte etikett eller jämför med andra ting utan *låter tingen prägla tanken*.

För Spinoza är medvetandets högsta strävan och förmåga den att lära känna den gudomliga Naturen, vilket för honom är detsamma som att intuitivt förstå tingen. Gud—Naturen är inte skild från tingen men *är* tingen (utan att för den skull restlöst identifieras med dem). Tänkas tidlöst kan Gud men ej föreställas, denna "enda", icke-duala Substans, som både är Orsak till alla ting och alla ting, Verkan: *Natura naturans* och *natura naturata*, med det medeltida uttrycket.

Ju mer vi låter tingen tidlöst, i ögonblickliga Nu:n, prägla vår tanke, desto mer känner vi Gud och denna gudomliga Natur känner vi desto mer som vi rustar vårt medvetande för detta. Det blir en process som leder till ökad vishet, för i takt med det intuitiva vetandet stiger Guds- och självkännedom och vi blir fullkomligare och lyckligare, eftersom intuitionen skänker största möjliga lust, vilket Spinoza påstår i *Etiken*, del 5, proposition 27.

Påminner inte Spinozas intuitiva vetande om buddhisternas absoluta kunskap, *prajna*? Medan *vijnana* är den relativa kunskapen som rör föreställningar och generella abstraktioner, Spinozas första och andra

slag av kunskap, kan man inte säga, menade den japanske Zenmästaren Daisetz Suzuki (d 1966), vad *prajna* är! Det är den högsta formen av medvetande och kan bara uppnås efter år av hårt sökande och tänkande (*Living by Zen*, p 81). Zenmästarens livsgärning koncentreras på att väcka denna *prajna*, detta "vetande av icke-åtskillnad". Är Spinozas intuition identiskt med, eller påminner den bara om, detta vetande?

Tingens natur och tanken "sammansmälter", subjekt-objektrelationen överskrids och människan själv är en del av den gudomliga Naturen som vågen i havet. Uppenbarar inte intuitionen just i klarhet Verkligheten både för buddhister och för Spinoza? □